

Handläggare
Marleine Daviell
Telefon:08-508 286 56

Till
Skärholmens stadsdelsnämnd
2021-11-18

Socialstyrelsens författningsförslag i rapporten Öppna insatser utan samtycke

Svar på remiss från kommunstyrelsen KS 2021/1207

Förslag till beslut

1. Stadsdelsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på remissen.
2. Omedelbar justering.

Sammanfattning

Socialstyrelsen föreslår en lagändring som ger socialtjänsten möjlighet att ge barn från 12 års ålder öppna insatser utan vårdnadshavares samtycke. Socialstyrelsen avråder från att utvidga det så kallade mellantvånget enligt 22§ LVU till att även gälla situationer där det finns omsorgsbrister i hemmiljön. Socialstyrelsen har trots sitt ställningstagande lämnat författningsförslag enligt uppdraget.

Förvaltningen ställer sig positivt till förslaget avseende sänkning av åldersgräns för öppna insatser utan vårdnadshavares samtycke och anser att detta är i linje med tidiga och förebyggande insatser samt stärkandet av barns rättigheter och delaktighet.

Vidare anser förvaltningen att ett utvidgande av 22 § LVU skulle ge socialtjänsten möjlighet att skydda barn i en bristande hemmiljö där inte kriterierna för ett omhändertagande enligt 2 § LVU är uppfyllda. Förvaltningen anser i linje med Socialstyrelsen att utvidgningen då även bör gälla insatser för vårdnadshavarna. Förvaltningen anser att fördelarna överväger risken att insatsen inte leder till varaktig och hållbar förändring då det inte sker på frivillig väg.

Skärholmens stadsdelsförvaltning
Avdelning för socialtjänst och fritid

Bodholmsplan 2, 127 26 Skärholmen
Box 503
127 26 Skärholmen
Växel 08-508 24 000
Fax
skarholmen@stockholm.se
stockholm.se

Bakgrund

Skärholmens stadsdelsnämnd ombeds genom remiss från kommunstyrelsen inkommen 2021-09-30 att yttra sig över Socialstyrelsens författningsförslag i rapporten *Öppna insatser utan samtycke*. Övriga remissinstanser är Stadsledningskontoret, Socialnämnden, Utbildningsnämnden, Bromma stadsdelsnämnd,

Hägersten-Älvsjö stadsdelsnämnd, Rinkeby-Kista stadsdelsnämnd, Spånga-Tensta stadsdelsnämnd samt Södermalms stadsdelsnämnd.

Remissvaret ska senast vara kommunstyrelsen tillhanda 2021-11-09, anstånd till nämndsammanträdet 2021-11-18.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom avdelningen för socialtjänsten.

Ärendet

Socialstyrelsen fick 2018 uppdrag av Regeringen att redogöra för kunskapsläget i frågan om öppna insatser utan samtycke till barn/ unga respektive vårdnadshavare och utifrån resultat besvara om det är motiverat med lagändring inom området. Uppdraget utökades under 2019 med tilläggsuppdraget (S2019/04727/FST) att lämna förslag på författningsändringar så att barn kan få öppna insatser i fler fall och i fler situationer. Socialstyrelsen slutredovisar resultatet i rapporten *Öppna insatser utan samtycke* (S2019/04727/FST).

En sänkning av åldersgränsen i socialtjänstlagen

Socialstyrelsens samlade bild är att det finns barn som löper en risk att inte få tillräckligt stöd från socialtjänsten idag. Socialstyrelsen ser att detta delvis är en konsekvens av regelverkets konstruktion.

Möjligheterna för socialtjänsten att besluta om öppna insatser till barn utan vårdnadshavarnas samtycke behöver öka för att ge barn tillgång till öppna insatser i fler fall och i fler situationer. Socialstyrelsens uppfattning är att säkerställandet av barnets rätt till stöd i detta fall väger tyngre än den inskränkning i vårdnadshavares bestämmanderätt som förslaget innebär.

Socialstyrelsen föreslår en ålderssänkning inom Socialtjänstlagen (SoL) så att det blir möjligt för socialnämnden att besluta om öppna insatser till barn från 12 års ålder, vid de fall socialnämnden bedömer att det är lämpligt och barnet själv samtycker till insatsen. I dagsläget kan socialnämnden bevilja öppna insatser till barn utan vårdnadshavares samtycke från det att barnet fyllt 15 år med stöd av SoL. Socialstyrelsens förslag innebär ingen ändring av processbehörighetsåldern, som fortsatt ska vara 15 år. Socialstyrelsen menar att barn under 15 år inte ska behöva inkomma med en formell ansökan utan att socialtjänsten kan få information om ett barns behov av stöd på fler sätt, exempelvis genom tidigare kännedom.

Skärholmens stadsdelsförvaltning
Avdelning för socialtjänst och fritid

Bodholmsplan 2, 127 26 Skärholmen
Box 503
127 26 Skärholmen
Växel 08-508 24 000
Fax
skarholmen@stockholm.se
stockholm.se

Utvidgning av 22 § LVU

22 § LVU ger möjlighet att gå in med öppna insatser utan samtycke medan den unge bor hemma. Möjligheten är begränsad till unga

som till följd av eget beteende är föremål för socialtjänstens utredning och gäller inte situationer rörande brister i den unges hemmiljö. Inom ramen för Socialstyrelsens uppdrag har frågan om insatser med stöd av 22 § LVU bör kunna beslutas även vid brister i den unges hemmiljö undersökts. Sammantaget anser Socialstyrelsen att det inte är lämpligt att utvidga 22 § LVU eftersom de fördelar som finns med en utvidgning av bestämmelsen inte överväger de risker som kan uppstå för barnet. Det bedöms därför inte försvarbart att besluta om insatser med tvång till barn när det är föräldrarna som brister i omsorgen. Socialstyrelsen menar att vissa risker för barn eventuellt skulle kunna hanteras genom möjligheten att ställa krav på vårdnadshavare att ta emot stöd för att utveckla sin föräldraförmåga. Vidare menar Socialstyrelsen att en kombination av lagändringar som omfattar insatser till barn såväl som vårdnadshavare skulle kunna öka förutsättningarna för att förbättra hemmiljön. Socialstyrelsen bedömer dock att det är osäkert om en lagändring, som möjliggör öppna insatser utan samtycke från vårdnadshavare, skulle kunna säkerställa en varaktig och hållbar förändring av vårdnadshavarens föräldraförmåga. Socialstyrelsen avråder en utvidgning av 22 § LVU men har lämnat författningsförslag oavsett ställningstagande i enlighet med uppdraget från regeringen.

Förslaget är att första stycket ändras så att socialnämnden får möjlighet att även besluta om sådana insatser om det kan antas att ett barn till följd av ett förhållande i hemmet som avses i 2 § LVU kommer att behöva beredas vård om förhållandet i hemmet fortsätter. Är situation i hemmet redan så allvarlig att det finns en påtaglig risk för att barnets hälsa eller utveckling skadas, är förutsättningar uppfyllda för ett beslut om vård enligt 2 § LVU och då ska inte ett beslut om förebyggande insatser enligt paragrafen fattas. Ett beslut enligt paragrafen förutsätter att det stöd eller den behandling som barnet behöver inte kan ges med samtycke med stöd av bestämmelserna om öppna insatser i SoL.

Socialstyrelsen framhåller att kunskapsläget om insatser till vuxna utan samtycke inom detta område är bristfällig. Om regeringen väljer att gå vidare med att utreda denna fråga kan erfarenheter eventuellt dras från andra områden som exempelvis kriminalvården.

Skärholmens stadsdelsförvaltning
Avdelning för socialtjänst och fritid

Bodholmsplan 2, 127 26 Skärholmen
Box 503
127 26 Skärholmen
Växel 08-508 24 000
Fax
skarholmen@stockholm.se
stockholm.se

Synpunkter och förslag

Förvaltningen ställer sig positivt till Socialstyrelsens författningsförslag om sänkning av åldersgränsen avseende socialtjänstens möjlighet att fatta beslut om insatser till barn utan vårdnadshavares samtycke. Förslaget ligger i linje med

socialtjänstens uppdrag att ge tidiga insatser i förebyggande syfte. Förvaltningen anser att detta förslag stärker barns rättigheter och delaktighet. Det är svårt för förvaltningen att uttala sig kring vad förslaget skulle komma att innebära för socialtjänsten när det gäller genomförandet och i vilken omfattning det skulle göra anspråk på resurser.

Förvaltningen håller med Socialstyrelsen i att ett utvidgande av 22§ LVU där enbart insatser för barnet i bristande hemmiljö kan ges inte är försvarbart. Förvaltningen anser vidare att en utvidgning av 22 § LVU där även insatser för vårdnadshavare med omsorgsbrister omfattas skulle leda till att socialtjänsten bättre kan arbeta med att skydda barn i bristande hemmiljö. Det skulle främja socialtjänstens förebyggande arbete och handlingsutrymme när det kommer till att arbeta i de familjer där det finns en oro för barn, i synnerhet yngre barn, och där kriterierna för ett beslut om vård enligt 2 § LVU inte är uppfyllda. Socialstyrelsens bedömning är att det är osäkert om en sådan lagändring skulle kunna säkerställa en varaktig och hållbar förändring av vårdnadshavarens föräldraförmåga då insatserna inte sker på frivillig väg. Förvaltningen menar dock att vårdnadshavares motivation kan variera och vara obefintlig även vid frivilliga insatser och att det därför inte går att säkerställa varaktig och hållbar förändring vid frivilliga insatser. Motivation och fri vilja ska otvivelaktigt vara grundregeln i socialtjänstens arbete och därtill är motivation en viktig förutsättning för att uppnå god effekt vid insatser. Dock skulle möjligheten att i undantagsfall kunna stötta en familj vid hög oro, som inte är tillräcklig för ett omhändertagande och trots att vårdnadshavare inte är intresserade av insatser på frivillig väg, bättre ur ett skyddsperspektiv för barnet än att behöva avsluta en utredning utan insatser och invänta att ny oro anmäls till socialtjänsten. Socialtjänstens möjlighet att kunna följa upp familjen inom två månader anses av förvaltningen inte vara tillräckligt för att kunna säkerställa barnets bästa i situationen.

Jämställdhetsanalys

Slutredovisningen och förslaget är könsneutralt. Förslaget synliggör alla barn och ungas behov oavsett kön.

Skärholmens stadsdelsförvaltning
Avdelning för socialtjänst och fritid

Bodholmsplan 2, 127 26 Skärholmen
Box 503
127 26 Skärholmen
Växel 08-508 24 000
Fax
skarholmen@stockholm.se
stockholm.se

Patrik Åhnberg
Stadsdelsdirektör

Anna Toll
Ansvarig

Bilagor

1. Remiss från kommunstyrelsen Dnr KS 2021/1207

2. Socialstyrelsens rapport Öppna insatser utan samtycke

Skärholmens stadsdelsförvaltning
Avdelning för socialtjänst och fritid

Bodholmsplan 2, 127 26 Skärholmen
Box 503
127 26 Skärholmen
Växel 08-508 24 000
Fax
skarholmen@stockholm.se
stockholm.se

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Patrik Åhnberg, Stadsdelsdirektör	2021-10-21
Anna Toll, Avdelningschef	2021-10-21